

2020/2021. tanév
II. korcsoport, 9-10. évfolyam
MEGOLDÓKULCS

Iskola:
Versenyző:

Kép: Thor isten X. századi bronz szobra az Izlandi Nemzeti Múzeumban. In: Britanica Kids, <https://kids.britannica.com/kids/article/Thor/399988>
Utolsó letöltés: 2020.12.16.

Kedves Könyvtárostánár Kolléga!

A forduló feladatlapja több helyen nyitottabb kérdéseket, alternatív válaszlehetőségeket is lehetővé tevő feladatokat tartalmaz, hiszen az iskolai fordulón van erre a legjobb lehetőség. A megoldókulcs igyekszik ezek értékelésében segítséget nyújtani, de a helyi állomány és a tanulók egyedi válaszai ismeretében Önnek kell döntenie az értékelés bizonyos pontjain.

Kép: Pixabay

Most, hogy a Dánia témában kutakodsz, bizonyára számodra is szembetűnő, hogy az elmúlt években különösen népszerűek a viking tematikájú könyvek, filmek a populáris kultúrában. Te is bizonyára láttál, olvastál közülük néhányat.

Ezek a művek melegágyai a tévhitnek megerősödésének, kialakulásának, terjedésének. De te nem hagyod magad! Tudod, hogy nem szabad mindent elsőre elhinni, a művelt ember utánajár felmerülő kérdéseinek.

A skandináv istenek, a skandináv mitológia az első, amiben körülnézel. Ki kivel van? A mellékletben lévő források elemzésével kezd, majd keress továbbiakat!

A következőkben négy részfeladatot kapsz, ami segíti szervezői munkádat.

Munkád kezdetén tekintsd át az összes feladatot, mert az egyes feladatok szükségszerűen összefüggenek!

1.

Karikázd a mellékletben lévő szövegekben a személyneveket/szereplőket, és húzd alá a további tulajdonneveket!

1-10. item: Helyesen és megfelelő módon jelölt nevek/szereplők számolhatók bele az értékelésbe.

4 név = 1 pont 1 itemre

A szövegekben 33 szereplő + 12 egyéb név szerepel, de max. 40 számítható be.

1.		6.	
2.		7.	
3.		8.	
4.		9.	
5.		10.	

2.

Rendszerezd, csoportosítsd a mellékletben lévő 3 forrásban szereplő neveket és kapcsolataikat! Nem szükséges minden nevet, de a többséget, legalább húszat igen. A rendszerezésre választhatsz táblázatot, halmazábrát, fűrtábrát vagy bármilyen más vizuális szervezőt vagy ezek kombinációit.

A jegyzeted, rendszerezésed több szempontot is tartalmazzon! Legyenek köztük a szerepekre, a viszonyokra és az információk megbízhatóságára, egyezésére vagy ellentmondására vonatkozóan látható, levonható következtetések is. Használhatsz az ábrán színeket, egyéb jelöléseket, ahogy egyértelműnek látod. Csak legyen a külső szemlélő számára is érthető!

Figyelj, hogy a megadott forrásokat jegyzeted, ne a meglévő tudásod! De természetesen az értékelés során azt is használhatod!

11-21. item: 38-féle szereplőből 22 elhelyezése megfelelő helyre, 2-önként 1 itemre adható 1 pont, max. 11 pont

22. item: alkalmas rendszerező forma

23. item: csoportokat képez

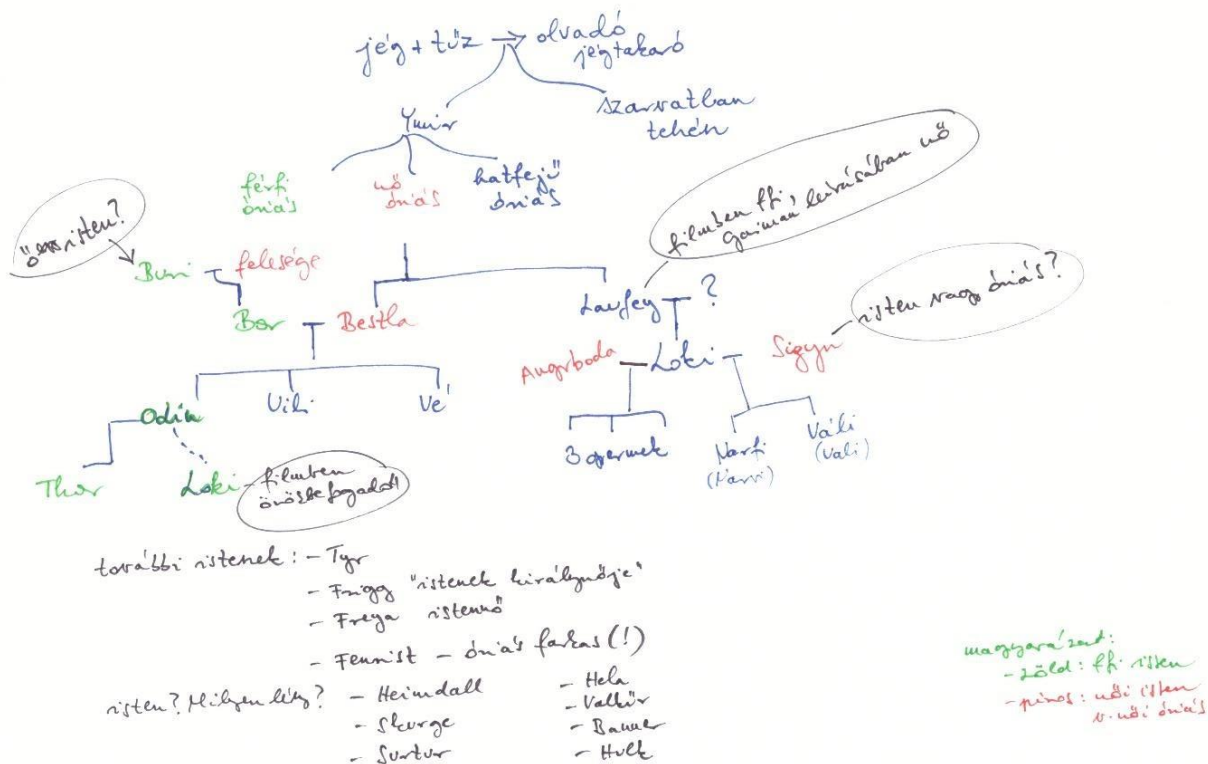
24. item: érthető jelölések

25. item: szerep megadása legalább 3 helyen

26. item: viszony megadása, jelölése legalább két helyen

27. item: megbízhatóság jelölése legalább egy helyen

Pl.:

11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	
18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	
26.	
27.	

3.

Vizsgáld meg a mellékletben megadott forrásokot a hitelesség és relevancia szempontjából!

a) Töltsd ki az alábbi táblázatot a forrásokról néhány, a feladat szempontjából fontos jellemzővel! Ne a konkrét adattal! Pl.: az alkotókhoz ne a neveket írd be, hanem valamilyen, a forráskritika szempontjából fontos jellemzőjüket! Ehhez már használhatsz bármilyen más forrást is.

A szempontokat valószínűleg ismered, de ha bizonytalan vagy, akkor az értelmezésben segítségedre lehet az alábbi kézikönyv II. Információforrások és IV./11. Forráskiválasztás c. fejezetei.

Dömsödy Andrea (szerk.): Információzz! De miért? Kérdések és válaszok az információ és a könyvtárak használatáról. Kezdek számára. Eger, EKE, URL: https://www.komplexalapprogram.hu/tankonyv/informaciozz_de_miért_kezdo/ Utolsó letöltés: 2020.12.07.

Figyeld meg jól a hivatkozásokat! Az 1. és a 2. oszlop nem ugyanaz. Az egyik a mű a másik a róla szóló írás.

	1 3 Branagh, 2011 és Waititi, 2017	2 4 Thor (2011), 2020 és Thor: Ragnarök, 2020	5 Gaiman, 2017	6 Mitológiai..., é.n.
dokumentumtípus az információ-hordozó típusa szerint	audiovizuális (28.)	elektronikus dokumentum (29.)	nyomtatott könyv (30.)	elektronikus dokumentum (31.)
dokumentumtípus életkor szerinti felosztásban	felnőtt / 12+(32.)	felnőtt (33.)	felnőtt (34.)	felnőtt (35.)
dokumentumtípus valóság tartalom szerint	fikció / kitalált / szórakoztató (36.)	tényalapú / nonfiction / ismeretközlő / ismeretterjesztő (37.)	fikció / kitalált / szépirodalom (38.)	tényalapú / nonfiction / ismeretközlő / ismeretterjesztő (39.)
ellenőrzöttség	nem tudni / a színlapon kellene megnézni, volt-e tanácsadó (40.)	nem ellenőrzött / bárki által szerkeszthető / bizonytalan ellenőrzöttség (41.)	szerkesztett / feltehetően ellenőrzött (42.)	nem ellenőrzött / nincs megadott lektor (43.)
alkotók	játékfilmrendezők (44.)	ismeretlen / bárki (45.)	elismert alkotó / fantasy szerző / szépiró / képregényszerző / alkotásaihoz a mitológiából merít elismert alkotó / szcientológus (46.)	csak álneve ismert / nem tudni róla több adatot / saját bevallása szerint 2008 óta foglalkozik a témával (47.)
kiadó	filmstúdió / képregényre épülő saját univerzumot alkotottak / profilja a szórakoztatás / játékfilm (48.)	nincs kiadó / nonprofit alapítvány üzemelteti / közösségi fejlesztés / (49.)	hivatásos könyvkiadó / profilja a szórakoztatás / szépirodalom / népszerű művek hazai kiadása (50.)	nincs / magánkiadás / semmilyen elérhetőség nem található (51.)
terjedelem	kb. 2 óra / a téma kifejtéséhez rövid (52.)	a cselekmény leírás hosszú / egyéb tartalom rövid / lexikonszócikknek hosszú (53.)	kellően hosszú a téma bemutatásához (54.)	vázlatos / rövid / tömör / kicsi (55.)
bizonyítékok	nincsenek (56.)	kevés a hivatkozás (57.)	bevezetőjében sorol fel alapul vett forrásokat / nincs irodalomjegyzék, hiszen regény (58.)	nincs forráslista (59.)
Hol érhető el?	mozi / filmtár (60.)	internet (61.)	könyvtár / könyvesbolt (62.)	internet / egy blogon (63.)

28.	
29.	
30.	
31.	
32.	
33.	
34.	
35.	
36.	
37.	
38.	
39.	
40.	
41.	
42.	
43.	
44.	
45.	
46.	
47.	
48.	
49.	
50.	
51.	
52.	
53.	
54.	
55.	
56.	
57.	
58.	
59.	
60.	
61.	
62.	
63.	
64.	
65.	
66.	
67.	
68.	
69.	
70.	

b) A táblázatban összegyűjtött információk alapján fogalmazd meg 3 mondatban, hogy ezek a források alkalmasak-e, és amennyiben igen, mennyire a skandináv mitológia tudományos alapú megismerésére! Nyilatkozz mind a 4 forrásról, legalább két fenti szempont felhasználásával!

64. item: terjedelmi korlát betartása kb. 3 mondat

65-66. item : táblázatból felhasznált 1-1 szempont

67. item: a film alkalmasságáa

68. item: a Wikipédia szócikkek alkalmassága

69. item: a regény alkalmassága

70. item: az ábra a blogon alkalmassága

Pl.1.: Egyik forrás sem alkalmas teljességgel, és együtt sem. (67-70.) Egyik sem tudományos igényű munka. A blogon megjelent ábra (70.) az egyetlen rendszerező, tényalapú, de annak adatai az anonimitás (65.) és a forrásjegyzék (66.) hiánya miatt ellenőrzésre szorulnak, de jó kiindulópont lehet.

Pl.2.: A források közül a filmek (67.) és a Gaiman, 2017 (69.) fikció (65.), így nem a megbízhatóság, hanem a szórakoztatás a céljuk, vagyis nem segítenek. A Wikipédia írások (68.) a filmekről és nem a mitológiáról szólnak, és tartalmuk nem egyértelműen ellenőrzött (66.), így egyáltalán nem használhatók. A blogon megjelent ábra (70.) sok információt tartalmaz, de egyáltalán nincs szakirodalmi hivatkozás, (66.) nem tudni mennyire megbízható a tartalma, így inkább kiindulópontnak használható.

4.

Jegyzeteid, rendszerezett információid alapján mi az, aminek érdemes/érdekes lehet utánajárni?

a) Fogalmazd meg 2 kérdést, és járj utána legalább 2 forrásban!

Az is előfordulhat, hogy nem találsz megnyugtató választ. A hiba nem biztos, hogy benned van. Ebben az esetben a problémát fogalmazd meg, és tegyél feltételezést az ellentmondás gyökerére! Az ellenőrizhetőség kedvéért pontosan azonosítsd forrásaidat!

71. item: az 1. kérdés releváns, a jegyzeteihez kapcsolódó

72. item: a 2. kérdés releváns, a jegyzeteihez kapcsolódó

1. forrás adatai:

Szerzőség: (73.) Cím. Alcím. (74.) megjelenési adatok pl.: Hely, Kiadó, vagy bennfoglaló mű adatai (75.) év. (76.)

77. item: A dokumentumtípusnak, műnek megfelelő minden minimális adatot tartalmaz.

2. forrás adatai:

Szerzőség: (78.) Cím. Alcím. (79.) megjelenési adatok pl.: Hely, Kiadó, vagy bennfoglaló mű adatai (80.) év. (81.)

82. item: A dokumentumtípusnak, műnek megfelelő minden minimális adatot tartalmaz.

83. item: A bibliográfiai tételek formája, adatsorrendje, központosása megfelel valamely elterjedt hivatkozási formának.

3. és további forrás adataiért nem jár pont.

84. item: 1. kérdésre ad választ

85. item: a válasz megfelelő

86. item: 2. kérdésre ad választ

87. item: a válasz megfelelő

88. item: megfogalmazza, hogy a válasz mennyire biztos, megbízható

89. item: utal a forrásokra

90. item: nyelvhelyesség, helyesírás

Pl.1.:

Milyen lény volt Fenrist? A filmben egy óriás farkas. A mitológiában is? (71.)

A filmben Fenrist, de a keresések során ezt a nevet találtam: Fenrir.

A *Edda*, (89.) mely a legősibb északi hősi ének, Fenrirt farkasfajzatnak nevezi. A Pallas lexikon - mely egy régi kézikönyv, de tudós szerzők írták – (89.) szerint egy szörnyű farkas Loki isten és Angrboda óriásnő fia.

--	--

71.	
72.	
73.	
74.	
75.	
76.	
77.	
78.	
79.	
80.	
81.	
82.	
83.	

Balogh Anikó, N. (szerk.): (73.) Edda: Óészaki mitológiai és hősi énekek. (74.) Bp., Európa, (75.) 1985. (76.) URL: <http://mek.oszk.hu/00300/00377/html/> Utolsó letöltés: 2020.12.16. (77.)

Bokor József (szerk.): (78.) A Pallas nagy lexikona. Az összes ismeretek enciklopédiája tizenhat kötetben. (79.) Budapest, Arcanum, FolioNET Kft., (80.) 1998. (81.) URL: <https://mek.oszk.hu/00000/00060/html/036/pc003612.html#7> Utolsó letöltés: 2020.12.16. (82.)

Pl.2:

Laufey óriás nő vagy férfi volt? A filmben férfi, de Gaiman leírásában Loki édesanyja. (72.)

A Pallas lexikon a Loki címszó alatt csak megnevezi a két szülőt, de nem mondja, melyik anya.

Az Edda Lauveynek írja, de nem derül ki a nem.

Az angol nyelvű Wikipédia Loki anyjának írja.

Ennyi forrásból sem egyértelmű a neme (88.), elképzelhető, hogy eredetileg nem volt nemük az óriásoknak és az is, hogy az anya szót csak átvitt értelemben értik, mint teremtőt. Elképzelhető az is, hogy mint annyi mítosznak, mesének, több változata van ennek is.

Bokor József (szerk.): A Pallas nagy lexikona. Az összes ismeretek enciklopédiája tizenhat kötetben. Budapest, Arcanum, FolioNET Kft., 1998.

URL: <https://mek.oszk.hu/00000/00060/html/065/pc006553.html#9> Utolsó letöltés: 2020.12.16.

(78.) Laufey. (79.) In: Wikipedia. h.n., (80.) 2020.12.04. (81.) URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Laufey> Utolsó letöltés: 2020.12.16. (82.)

b) A 2 forrással kapcsolatban fogalmazz meg egy-egy jellemzést a fenti táblázatban lévő értékelési szempontok segítségével, hogy meggyőző legyél, megfelelőket használtál! A táblázatból legalább 3 szempontot használj!

1 forrás:

91. item: a relevanciát bizonyítja

92. item: a hitelességet bizonyítja

93-95. item: az egyik forrás 3 szempontból való jellemzése, szempontokként 1 itemre adható 1 pont

2. forrás

96. item: a relevanciát bizonyítja

97. item: a hitelességet bizonyítja

98-100. item: a másik forrás 3 szempontból való jellemzése

Pl.1: Az *Edda* ugyan egy szépirodalmi mű, (93.) de ez a kiadás az ősi szövegek válogatása, vagyis a mitológiai történetek, szereplők megismerésére alkalmas. (91.) Elismert kiadó kiadásában jelent meg, (94.) a nemzeti könyvtár által üzemeltetett Magyar Elektronikus Könyvtárba beválogatták, (95.) így megbízható forrásnak tekinthetjük. (92.)

Pl.2.: A *Pallas nagy lexikona* egy tényalapú munka. (98.) Szerzői gárdájában a 19. század végi magyar tudományos élet szinte minden kiválósága szerepelt. (99.) Ugyan több mint száz éves, de attól jóval régebbi témában kutatók, így megbízható tud lenni, mert ez nem változó téma (97.). Ez egy általános lexikon, így témámban valószínűleg csak a főbb információkat és csak röviden (100.) találhatom meg, nem mindet. (96.)

Köszönjük, hogy részt vesz a könyvtárhasználati tehetségfejlesztésben!

Melléklet a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny iskolai fordulójának feladatlapjához 2020/2021, 9-10. évf., iskolai forduló

Marvel Thor filmek

❶ Branagh, Kenneth (rend., 2011): Thor, h.n., Marvel Comics, 115 min.

cselekménytöredékek innen:

❷ Thor (film) (2020.09.22.) In: Wikipédia. h.n., k.n., URL: [https://hu.wikipedia.org/wiki/Thor_\(film\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Thor_(film))
Utolsó letöltés: 2020.12.09.

Odin idősebb fia, Thor (Chris Hemsworth) a trónra lépésre készül, apja át akarja adni neki az uralkodást. A ceremóniát megzavarja, hogy jégóriások megpróbálják visszaszerezni az ércládát. Thor dühében, apja parancsa ellenére néhány társával és testvérével, Loki-val Jotunheimbe megy, hogy szembeszálljon a jégóriásokkal, akik azonban túlerőben vannak. Szorult helyzetükből Odin menti meg őket, de mivel akciójuk felborította a kényes fegyverszünetet a két birodalom között, Odin megfosztja Thort isteni erejétől és büntetésből a Földre küldi, ahova Thor egy viharban érkezik meg. Odin Thor fegyverét, a Mjölnir nevű pörölyét is utána hajtja, hogy „aki méltóvá válik rá, az használhassa”.

Loki rájön, hogy ő valójában Laufey, a jégóriások uralkodójának a fia, akit Odin örökbefogadott csecsemőkorában. Elmegy hozzá, és felajánlja neki, hogy ölje meg Odint, mialatt hosszú álomban fekszik. Amikor azonban Laufey le akarja szúrni az alvó királyt, Loki meglövi a jégóriást, majd végez vele.

Thor fegyvertársai nem örülnek, hogy Loki lett a király, ezért elhatározzák, hogy megkeresik Thort, hogy beszéljenek vele. Meggyőzik Heimdallt, a Bifröszt kapu őrzőjét, hogy engedje őket lemenni a Földre.

❸ Waititi, Taika (rend., 2017): Thor: Ragnarök. h.n., Marvel Comics, 130 min.

cselekménytöredékek innen:

❹ Thor: Ragnarök. (2020.08.05.) In: Wikipédia. h.n., k.n., URL: https://hu.wikipedia.org/wiki/Thor:_Ragnar%C3%B6k Utolsó letöltés: 2020.12.09.

Otthonába érkezvén Thor meglepődve látja, hogy a Bifrösztnek új őre lett: apja, Odin árulással vádolta meg Heimdallt, helyére pedig a feladatra nem éppen alkalmas Skurge-öt rakta be. Még nagyobb meglepetés éri, amikor a palotába megy, hogy leadja az öröknek Surtur koponyáját: apja nagyoló életet él, öccsét, a Thor: Sötét világban meghalt Lokit pedig egy óriási aranszoborral és egy színházi előadással gyászolják. Egy csellel Thor leleplezi, hogy valójában a halálát megjátszott Loki uralkodik Asgardon, apjukat pedig a Földre küldte, egy idősek otthonába.

Hela az Örök Láng segítségével feltámasztja a palota alá temetett harcosokat és óriás farkasát, Fenrist, hogy az

egész világot leigázza – ám addigra a bujkáló Heimdall ellopta a Bifrösztöt működtető kardot, ami segítségével egy biztonságos helyre kezdi menekíteni Asgard lakosait.

Asgardban Hela és Skurge egy ember kivégzésével fenyegetőzve kiderítik a lakosoktól, hogy hol rejtőzik Heimdall a többi lakossal. Az egykori őr ezt előre megérzi, ezért a kimenekített asgardiakkal elindulnak a Bifrösthöz, ahol csapdába esnek: egyik oldalon Fenris, másik oldalon az élőhalott harcosok veszik őket körbe. Ekkor érkezik meg Valkűr és Banner a hajóval, ám Valkűr még fegyverekkel sem bír el mindenkivel, ezért Banner kiugrik a hajóból, hogy a zuhanás után Hulkká változva szálljon szembe az óriásfarkassal.

Melléklet a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny iskolai fordulójának feladatlapjához
2020/2021, 9-10. évf., iskolai forduló

5 Gaiman, Nail (2017): Északi mitológia. Budapest, Agave Könyvek, 205 p.

A skandináv mítoszok egy dermesztő világ mítoszai, ahol nagyon hosszúak a téli éjszakák és végtelenek a nyári nappalok. Egy olyan nép mítoszai, amely nem igazán bízik az isteneiben, sőt még csak nem is kedveli, noha tiszteli és féli őket. Amennyire meg lehet állapítani, Asgard istenei német földről származnak, és először Skandináviában terjedtek el, majd eljutottak a világ vikingek által uralt részébe – Orkney-ba, Skóciába, Írországba és Anglia északi tájaira –, ahol a hódítók Thornak és Odinnak szentelt helyeket hagytak maguk után, mint ahogy rajta hagyták pecsétjüket a hét napjainak angol nevén is. Az angol Tuesday, Wednesday, Thursday és Friday skandináv istenek után kapta a nevét, mégpedig félkarú Tyr (Odin fia), Odin, Thor és Frigg, az istenek királynője után.

[...]

Nagyon sok skandináv történet nem maradt fenn, nagyon sok mindent nem tudunk. Mindössze néhány mítosz öröklődött ránk népmese, vers, próza formájában. Akkor vetették papírra őket, amikor a kereszténység már kiterjedt a skandináv isteneket, és néhány történet azért maradt ránk, mert felvetődött a jogos aggodalom, hogy ha ezeket nem örökítik meg, a kenningek – a mítoszokban említett eseményekre utaló szóképek – egy része egyszerűen értelmét veszíti; például hogy a Freya könnyei kifejezés költői nyelvhasználatban annyit tett: arany.

[...]

Loki: Az anyja Laufey óriásnő, aki ismert még Nál, azaz „tű” néven, mivel karcsú, szép és éles eszű volt. Loki apja állítólag a szintén óriás Farbauti, kinek neve azt jelenti, „aki veszélyes ütéseket mér”, és bizony Farbauti éppen olyan veszélyes volt, mint a neve sugallja.

[...]

A jég és a tűz találkozásánál megolvadt a jégtakaró, és az olvadákvízben megjelent az élet: egy emberalak, nagyobb a világoknál, hatalmasabb minden óriásnál, ami valaha létezett vagy létezni fog. Nem volt se férfi, se nő. Egyszerre volt mindkettő. Ez a lény volt minden óriás őse. Ymirnek nevezte magát. Nem Ymir volt az egyetlen élőlény, amelyet az olvadó jég öntött alakba: volt egy szarvatlan tehén is,

[...]

Ymir elaludt, és alvás közben szült: egy férfi és egy női óriás született Ymir bal hóna alól, egy hatfejű óriás a lábaiból. Ymir eme gyerekeitől származik minden óriás.

Buri az egyik óriást vette feleségül, és lett egy fiuk, akit Bornak neveztek el. Bor feleségül vette Bestlát, az egyik óriás lányát, és három fiuk született: Odin, Vili és Vé.

[...]

Sigyn gyönyörű volt, amikor Loki udvarolt neki, és feleségül vette, ám azóta állandóan úgy festett, mint aki rossz hírre számít. Szült Lokinak egy fiút, Narfít, majd nem sokkal később egy másikat, Váli.

Loki néha hosszú időre eltűnt, és ilyenkor Sigynről lerítt, hogy a lehető legrosszabb hírre számít, de Loki végül mindig visszatért hozzá, fesszengve és büntudatosan, de közben mintha nagyon büszke is lett volna magára.

Háromszor ment el, és háromszor tért vissza.

Amikor Loki harmadszorra tért vissza Asgardba, Odin magához kérette.

– Volt egy álmom – mondta a félszemű bölcs isten. – Vannak gyermekeid.

– Van egy fiam, Narfi. Jó fiú, de be kell vallanom, nem mindig hallgat az apjára. Meg egy másik fiam, Váli, aki engedelmes és szófogadó, csak...

– Nem rájuk gondolok – fojtotta bele a szót Odin. – Van három másik gyermeked is, Loki. Azért osontál el, hogy a napjaidat és éjszakáidat az óriások földjén töltsd Angrboda, az óriásnő társaságában. Ő három gyereket szült neked. Láttam őket a lelki szemeimmel álmomban, és a látomásomból tudom, hogy az eljövendő időkben az istenek legnagyobb ellenségei lesznek.

Loki erre nem szólt semmit. Próbált szegyenkező képet vágni, de csak elégedett kifejezésre futotta.

Odin magához hívatta a többi istent, élükön Tyrrel és Thorral, és elküldte őket óriásföldre, hogy Loki gyerekeit Asgardba hozzák.

6 Mitológiai családfa. (é.n.) In: Arckhebohn, Arcus: Skandináv mitológia. h.n., k.n., URL:
<https://skandinav-mitologia.hu/mitologiai-csaladfa/> Utolsó letöltés: 2020.12.07.

